

USAB | Universitaire Stichting
voor Armoedebestrijding

 Powered by UAntwerp

Colloquium

Armoede en Ongelijkheid 2024

13/12/2024

Welkom

Prof. dr. Herwig Leirs, rector Universiteit Antwerpen

Redactie: Jill Coene, Heidi Degerickx,
Caroline Dewilde, Tuur Ghys,
Bernard Hubeau, Sarah Marchal,
Roy Remmen & Wouter Vandenhole

ARMOEDE & ONGELIJK- HEID

jaarboek 2024

Jill Coene, USAB

Een levensloopperspectief

- Gebeurtenissen & kantelmomenten
- Verwevenheid

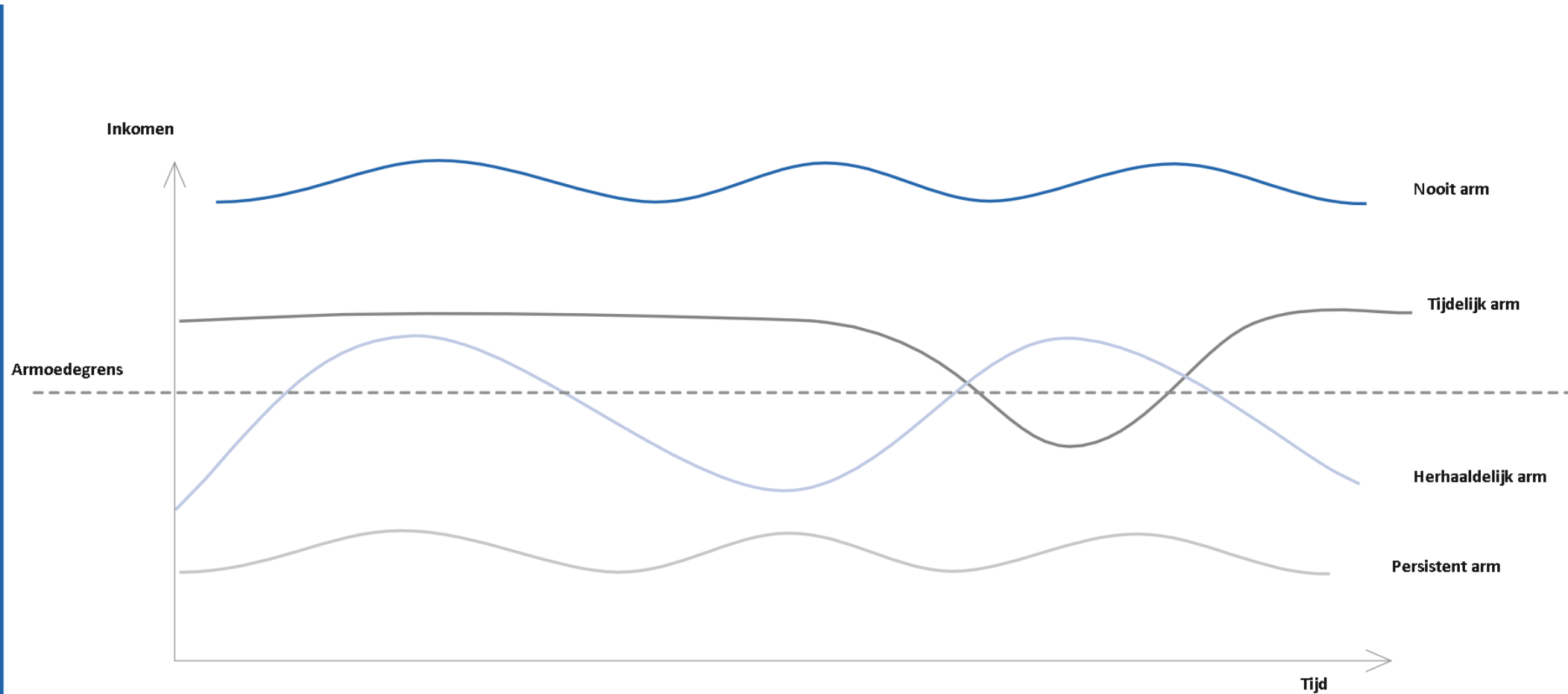
Welvaartsstaatbeleid = levensloopbeleid

Welvaartsstaatbeleid = levensloopbeleid

- Maar welvaartsstaat schiet vaak tekort
 - veel minimale uitkeringen, ondanks diverse verhogingen, nog steeds onder armoedegrens
 - non-take-up
 - kluwen van hulp- en dienstverlening
 - gezinnen met uiteenlopende noden (bv. extra kost van kinderen met een handicap – maandelijks € 516 à € 1.087) (Gijbels, Vinck & Van Lancker)
 - voedselhulp geïnstitutionaliseerd (Hermans & Marchal)
 - enzovoort ...

Armoede: dynamisch karakter

Mobiliteit in en uit armoede (Mergoni & Nicaise)

- Longitudinaal onderzoek o.b.v. een unieke combinatie van gegevens (2008-2017): duurtijd + in- en uitstroomkans
- Instroom **in** armoede: niet-arme personen in 2008 hadden **risico van 15%** om binnen de volgende tien jaar arm te worden
- Uitstroom **uit** armoede: arme personen in 2008 hadden **gemiddeld nog vijf jaar** armoede voor de boeg
 - vrouwen: grotere instroomkans dan mannen (geen sign. verschil uitstroomkans)
 - jongeren: grotere instroomkans en lagere uitstroomkans dan oudere groepen
 - hoe hoger het behaalde diploma, hoe kleiner de instroomkans en hoe groter de uitstroomkans
 - autochtone Belgen: lagere instroomkans en hogere uitstroomkans dan mensen van niet-Westerse origine
 - eenoudergezinnen: hogere instroomkans en lagere uitstroomkans dan alleenstaanden

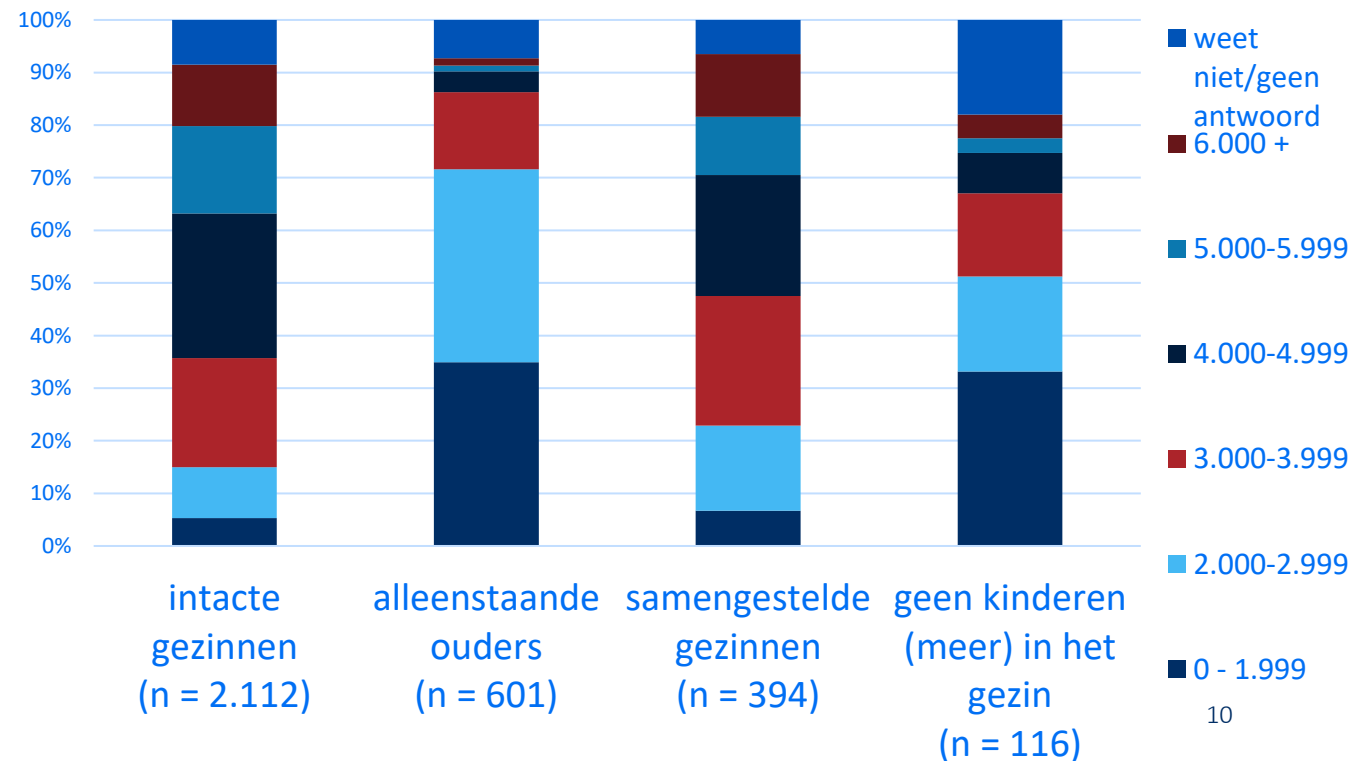
Mobiliteit in en uit armoede (Mergoni & Nicaise)

- Beschermende preventieve rol van genereuze sociale bescherming
 - personen die in startjaar (2008) uitkering ontvingen $<$ armoedegrens: minder kans om uit armoede te ontsnappen én blijven langer in armoede gevangen
 - personen die in startjaar (2008) uitkering ontvingen $>$ armoedegrens minder kwetsbaar om in armoede te belanden én blijven minder lang in armoede gevangen
 - = investering in economische veerkracht
 - \neq rem op exit uit armoede

Financieel kwetsbare gezinnen (Audenaert et al.)

- Rol gezinsvorming en -ontbinding o.b.v. gezinsenquête 2021
- 13,4% van de ouders had maandelijks gezinsinkomen < 2.000 euro;
16,8% beschikte over gezinsinkomen tussen 2.000 en 2.999 euro

- Vooral eenoudergezinnen financieel kwetsbaar
 - moeders meer dan vaders
 - jonge meer dan oudere

Financieel kwetsbare gezinnen (Audenaert et al.)

- Impact relatiebreuk na lange tijd nog steeds voelbaar op gezinsinkomen, vooral voor moeders
- Tweeverdienersmodel = norm
- Herpartneren?
samengestelde gezinnen evenaren pas na 8 jaar inkomenspositie van intacte gezinnen

➡ Nood aan structurele beleidsmaatregelen voor ouders in financieel kwetsbare positie om sociaaleconomische ongelijkheid later in levensloop te laten afnemen

Armoede en mentale gezondheid (Van Herreweghe & Van Lancker)

- Longitudinale associatie tussen armoede en depressie bij 65-plussers in 13 Europese landen

Leidt depressie tot armoede of leidt armoede tot depressie?

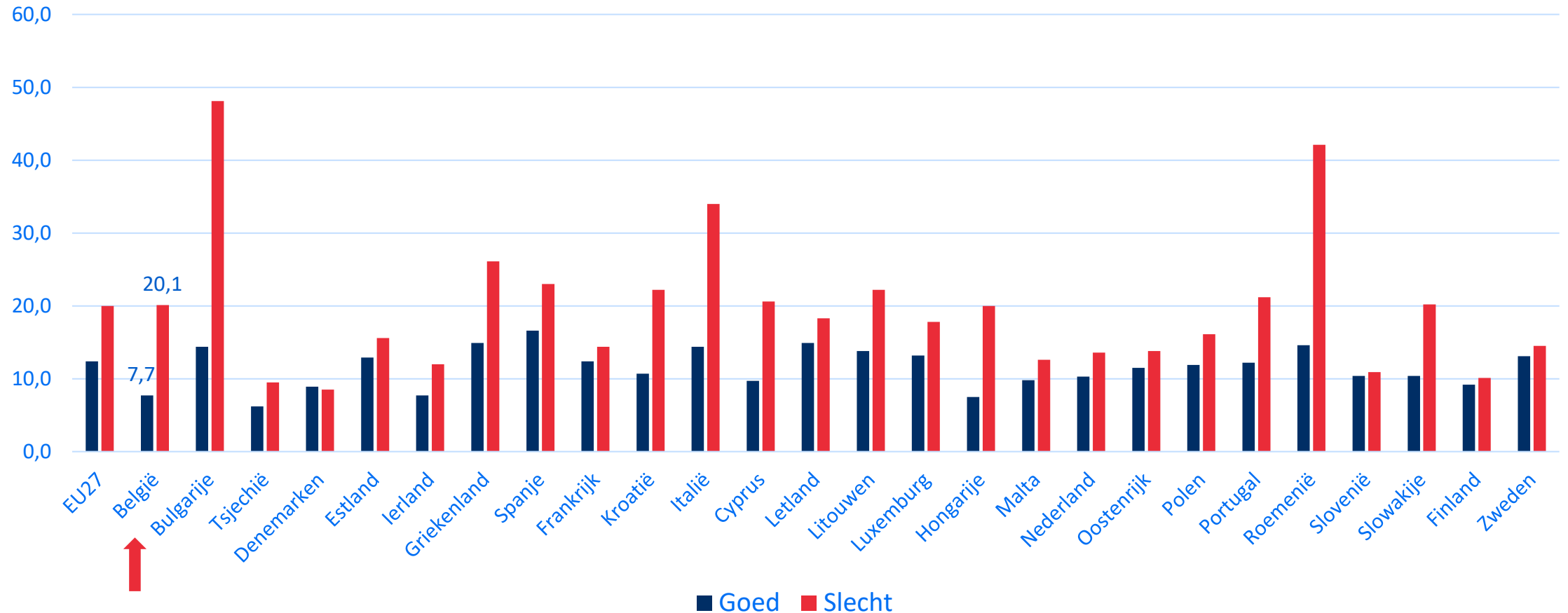
- Depressie krijgen = grotere kans op objectieve + subjectieve armoede
- Starten zich subjectief arm voelen = grotere kans op depressie
- Geen verband tussen het in objectieve armoede vallen en kans op depressie
- Ontsnappen uit subjectieve of objectieve armoede = kleinere kans op depressie

Epigenetica en armoede (Moormann)

- Het besturingssysteem van genen dat bepaalt of een gen wel of niet actief is
- Dit besturingssysteem kan door omstandigheden binnen of buiten het lichaam veranderen (stress, luchtvervuiling, slechte leefomstandigheden, veroudering, ...)
- Deze veranderde epigenetische patronen kunnen leiden tot een waaier aan gezondheidseffecten
- Intergenerationele epigenetische overerving

Intergenerationele armoede

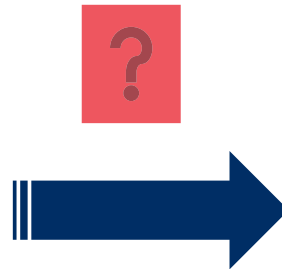

Armoederisico personen 25-59 jaar naargelang financiële situatie van gezin toen respondent +- 14 jaar oud was, 2023, Eurostat o.b.v. SILC

Intergenerationele overdracht van financiële deprivatie (Dewilde)

Financiële deprivatie tijdens
jeugdijaren

Inschatting respondent over
financiële situatie ouderlijk
huishouden rond de leeftijd van
14 jaar

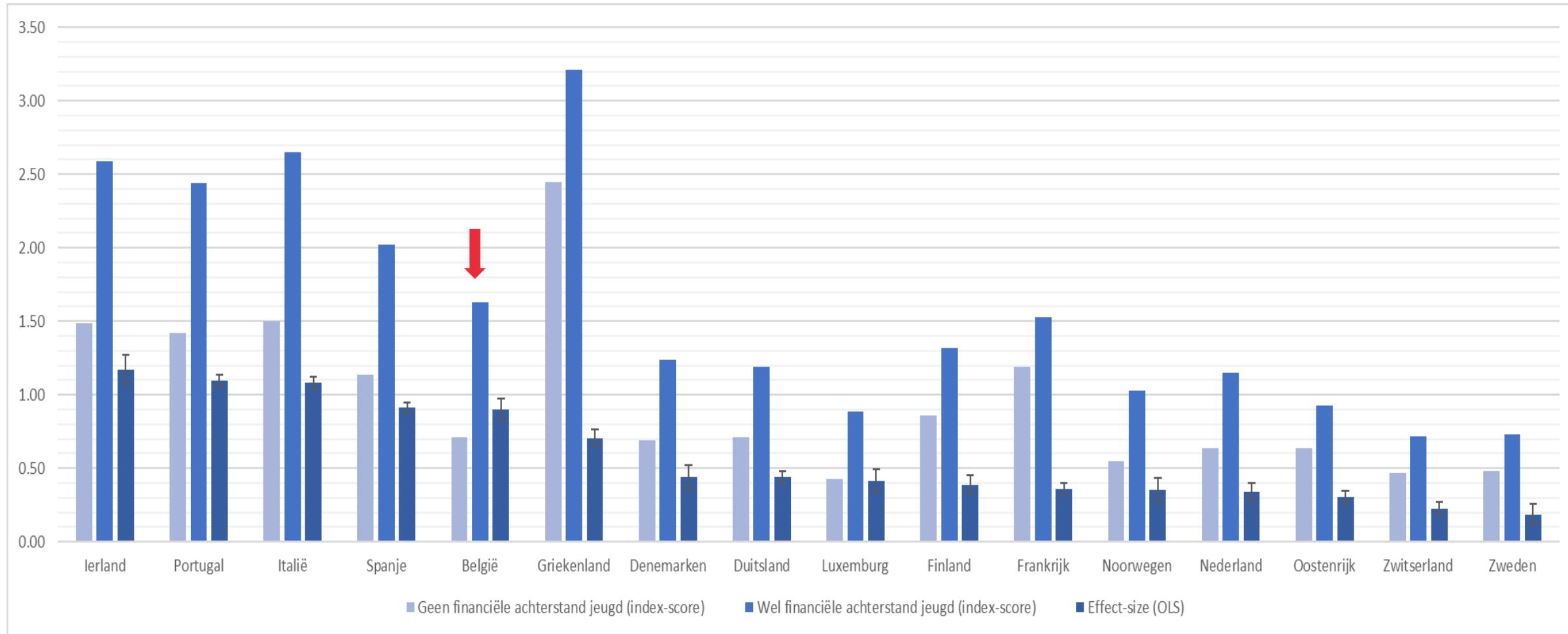
Financiële deprivatie-index later in het
leven

betalingsproblemen:

- 1) huur/woonlening
 - 2) nutsvoorzieningen
 - 3) andere huurkopen of leningen
- het huishouden kan zich de volgende zaken niet veroorloven:
- 4) de woning voldoende warm houden
 - 5) jaarlijks één week vakantie weg van huis
 - 6) vlees, vis, kip of vegetarisch alternatief om de twee dagen
 - 7) onverwachte financiële uitgaven doen
 - 8) een computer
 - 9) een auto
 - 10) enigszins tot zeer moeilijk de eindjes aan elkaar knopen

O.b.v. gepoolde EU-SILC-data voor 2011 en 2019

Intergenerationele overdracht van financiële deprivatie (Dewilde)

Intergenerationele overdracht van financiële deprivatie (Dewilde)

- Intergenerationele deprivatie is kleiner in landen die meer uitgaven aan compenserend actief arbeidsmarktbeleid en passieve bescherming tegen sociale uitsluiting
- Effect van financiële deprivatie tijdens jeugd jaren positief en significant, zelfs na controle voor kenmerken zoals geslacht, opleidingsniveau, tewerkstellingsstatus, beroepsklasse, ... of kenmerken van het gezin van herkomst
- Materiële en immateriële investeringen van ouders in kinderen bemoeilijkt

Zittenblijven (Van Canegem et al.)

- 1 op 5 Vlaamse leerlingen blijft minstens 1x zitten in lager en/of middelbaar onderwijs
- Vooral jongens, leerlingen met kwetsbare SES en Iln. met migratieachtergrond, ook na controle voor schoolprestaties, gedrag, taalvaardigheden en andere kenmerken
- Geen langdurige positieve of negatieve leereffecten

Zittenblijven (Van Canegem et al.)

- Zittenblijven gaat gepaard met:
 - lager academisch zelfconcept
 - lagere schoolverbondenheid
 - meer kans om gepest te worden
 - minder respect voor burgerrechten van culturele minderheden
- Deze non-cognitieve uitkomsten van zittenblijven kunnen jaren later nog steeds bestaan
- Rekening houdend met cognitieve vaardigheden kiezen zittenblijvers minder vaak voor hoger onderwijs
 - => binnen HO kiezen zij vaker voor hogeschool en minder vaak voor universiteit

Woonpaden financieel kwetsbare ouderen

(Vanbellinghen et al.)

- 15 interviews o.b.v. levensloopmethodiek: inzicht in *housing pathways* (Clapham)
- Frequente en onvrijwillige verhuisbewegingen
- Onaangepaste woningen van lage kwaliteit
- Sociale woning biedt stabiliteit
- Invloed van levensgebeurtenissen en financiële mogelijkheden

Woningrenovatie (Maelstaf & Van den Broeck)

Woonkwaliteit

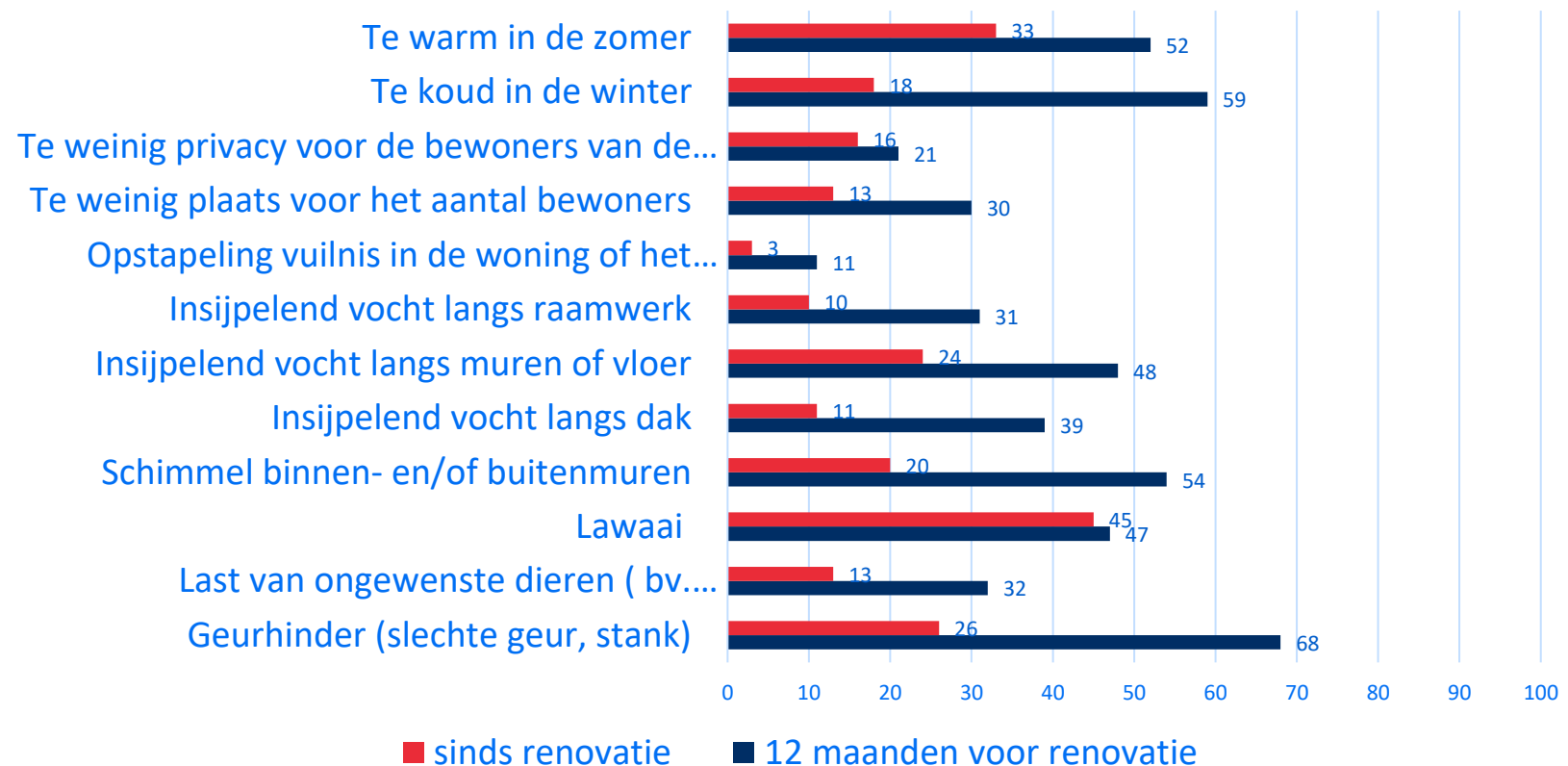
impact op fysieke en mentale gezondheid
volwassenen en kinderen

Wat is de impact van
kwaliteitsvol wonen op de
studies en algehele
ontwikkeling van
kinderen en jongeren?

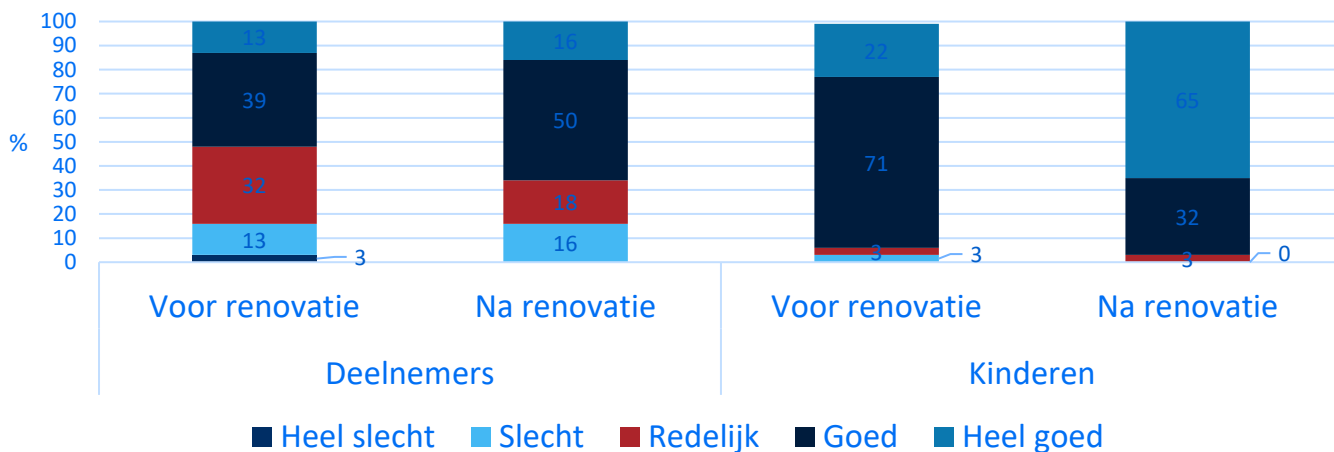
Woningrenovatie (Maelstaf & Van den Broeck)

- Renovatie noodeigenaars
 - subsidieretentiefonds Gent
 - belang van technische én sociale begeleiding

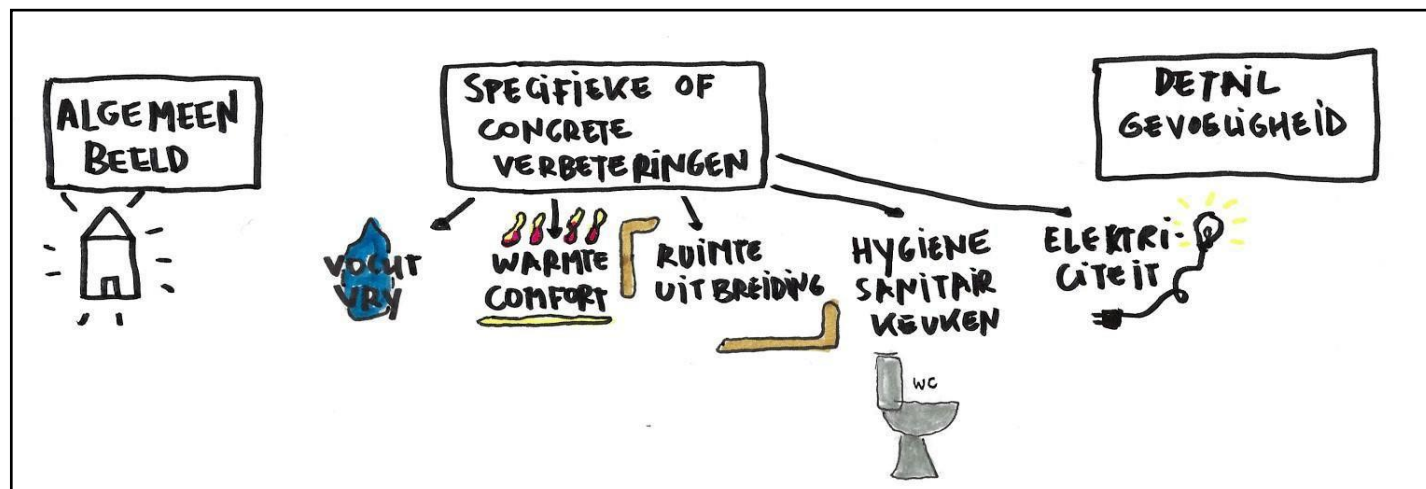
Woningrenovatie (Maelstaf & Van den Broeck)

- Verbetering subjectieve gezondheid

Kost van renovatie & begeleiding = investering in toekomst van kinderen

- Verbeteringen door de ogen van de kinderen

Gevangenis als vindplaats van armoede (Vandevelde et al.)

- Enquête 777 personen in detentie (11,2% van gevangenispopulatie)
- 14 levensverhaalinterviews met (ex)-gedetineerden met een lange straf
- Voor detentie
 - 29% was ooit dak- of thuisloos
 - 37% ervaaarde subjectieve armoede
 - 70% gaf aan minstens een probleem op vlak van mentaal welzijn te hebben

Gevangenis als vindplaats van armoede (Vandevelde et al.)

Noden voor detentie		Angsten m.b.t. vrijlating	
Goed werk	33,2%	Dat ik gediscrimineerd zal worden omdat ik in de gevangenis heb gezeten	31%
Meer geld	31,1%	Dat ik de datum dat ik vrijkom niet weet en me niet kan voorbereiden	29%
Een betere plaats om te wonen	29,1%	Dat ik geen goed werk vind	25,5%
Iemand om mee te praten, die ik kan vertrouwen	19,4%	Dat ik problemen heb met geld of dat ik geen geld genoeg heb	22,1%
Hulp voor mijn psychische problemen	16,7%	Dat ik geen vaste plaats heb om te wonen	21,1%

Gevangenis als vindplaats van armoede (Vandevælde et al.)

- Belang sociaal netwerk
 - Ondersteunende rol vrienden en familie tijdens en na detentie
 - Maar niet iedereen beschikt over steunend sociaal netwerk
- Belang professionele begeleiding
 - Zowel tijdens als na detentie
 - Maar hulp- en dienstverlening niet altijd vanzelfsprekend

Key-note: Netwerk tegen Armoede

Heidi Degerickx & Cindy Van Geldorp

A close-up photograph of a barista pouring milk into a red cup of coffee. The coffee has a latte art design on top. The word "Pauze" is overlaid in white text. The background is dark and out of focus.

Pauze

Politiek debat

- Hannes Anaf (Vooruit)
- Michiel Awouters (Vlaams Belang)
- Nigel Chantrain (Open VLD)
- Kathleen Depoorter (N-VA)
- Sofie Mertens (CD&V)
- Lise Vandecasteele (PVDA)
- Jeremie Vaneeckhout (Groen)

Moderator: Anne Vanrenterghem

Politiek debat

- Inkomen
 - Alle uitkeringen moeten verhoogd worden tot de armoedegrens
 - Het groeipakket herverdeelt voldoende om te beschermen tegen armoede

Politiek debat

- Onderwijs
 - Scholen mogen geen incassobureau inschakelen voor onbetaalde schoolfacturen

Politiek debat

- Werk
 - De werkloosheidsuitkering beperken tot 2 jaar zal de armoede verdiepen

Politiek debat

- Wonen
 - Er zijn meer sociale woningen nodig

Slotwoord

Wouter Vandenhole, voorzitter academische werkgroep USAB